

Politipatruljens forebyggende arbeid med vold i nære relasjoner

En teoretisk oppgave

av

Hedda Bie-Larsen og Marthe Bergan

BACHELOROPPGAVE (OPPG300-O)

Politihøgskolen avd. Oslo

2012

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning.....	2
1.1 Bakgrunn for valg av tema	2
1.2 Problemstilling.....	2
1.3 Avgrensning.....	2
1.4 Nøkkelbegreper	3
2.0 Metode.....	5
2.1 Teoretisk oppgave som metode	5
2.2 Metode- og kildekritikk	6
3.0 Hoveddel – teori og drøftelse	7
3.1 Politipatruljens forebyggende virksomhet.....	7
3.2 Politiets rolle.....	8
3.3 Det straffbare forholdet	9
3.4 Politipatruljens utrykning ved vold i nære relasjoner.....	10
3.5 Fenomenforståelsen til politipatruljen sett fra et psykologisk perspektiv	11
3.6 Politipatruljens ivaretagelse av partene på stedet.....	13
3.7 Politiets bruk av skjønn	15
3.8 Kortsiktige, forebyggende tiltak	16
3.9 Tverretatlig samarbeid på stedet.....	20
4.0 Oppsummerende avslutning	23
Litteraturliste	25
Selvvalgt pensum:	26
Følgenotat.....	27

1.0 Innledning

Vår bacheloroppgave omhandler politipatruljens håndtering av vold i nære relasjoner. Vold i nære relasjoner er et satsningsområde for politiet, som har fått et økt fokus de senere tiår. Fra politisk hold ønskes det økt forebygging av volden. Politiet har en nøkkelrolle, og det er interessant å se hvordan politipatruljen kan bruke sin rolle til å forebygge. Politiet har mye å bidra med i alt fra det strafferettslige, til å hjelpe de involverte parter gjennom andre instanser (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012).

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Grunnen til at vi har valgt å skrive om vold i nære relasjoner, er fordi det er et område som interesserer oss begge. I løpet av praksisåret erfarte vi begge å være første politipatrulje på oppdrag der vi stod ovenfor vold i nære relasjoner. Med bakgrunn i de erfaringene vi fikk med oss, ønsker vi å skrive vår bacheloroppgave om nettopp dette temaet, og spesielt rettet opp mot hvordan politipatruljen kan forebygge at volden skjer igjen. Vi erfarte at valgene for oss som patrulje var mange, og at møtet med partene kunne by på utfordringer til hva vi kunne gjøre på stedet.

1.2 Problemstilling

Problemstillingen vi søker å finne svar på er;

Hvordan kan politipatruljen forebygge ytterligere vold i nære relasjoner?

1.3 Avgrensning

Politiets forebyggende arbeid med vold i nære relasjoner handler i første omgang om hendelsesstyrte utrykninger der oppgaven blir å løse konfliktene og iverksette forebyggende tiltak mot at det skal skje igjen. I andre omgang er det etterforskning der målet er en straffereaksjon mot gjerningsmannen (Aas, 2009). I denne oppgaven har vi valgt å fokusere på det som foretas i første omgang. Vi ser altså bort ifra etterforskningsdelen i etterkant, men nevner de konkrete strafferettslige tiltakene patruljen må vurdere på stedet og informere om. Bakgrunnen for denne avgrensningen er at hovedfokuset i den generelle bekjempelsen av vold i nære relasjoner, er de vurderinger og avgjørelser patruljen tar på stedet. I denne forbindelse anses forståelsen politipatruljen har av fenomenet vold i nære relasjoner som viktig, siden dette kan påvirke dem i deres beslutninger på stedet (NOU, 2003:31). Vi ønsker derfor å belyse denne forståelsen. I tillegg har vi valgt å avgrense oss til politipatruljens første oppdrag med partene.

I NOU 2003:31 beskrives vold i nære relasjoner som et fenomen som i størst grad innebærer menns vold mot kvinner. I vår oppgave har vi derfor valgt å ha fokus på denne vinklingen. Vi vil vektlegge gjerningsmannen, men nevner også viktige momenter for patruljen med hensyn til kvinnen som offer og barn.

For å besvare problemstillingen har vi valgt å bruke ulike teori til å drøfte hvordan politiet kan forebygge ytterligere vold i nære relasjoner. Vi vil starte med å definere nøkkelbegreper i vår problemstilling. I hoveddelen presenteres sentrale teorier. Vi vil drøfte teorien opp mot problemstillingen, vurdere ulike teori opp mot hverandre, samt knytte det opp mot erfaringer vi har med oss fra praksisåret. Avslutningsvis vil vi forsøke å oppsummere med utgangspunkt i problemstillingen.

1.4 Nøkkelbegreper

Forebygging

«Å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer» (Myhre Lie, 2011, s. 21). Det kan også forklares som å snu en allerede kriminell adferd tilbake mot det lovlydige. Både det proaktive, (forebyggende), og det reaktive, (hendelsesstyrte), politiarbeidet skal gå som et tosidig forebyggende spor. I tillegg skal samarbeid med andre offentlige etater vektlegges i arbeidet (Myhre Lie, 2011). Politiet vil i første omgang handle reaktivt ved at de får kjennskap til volden etter den har skjedd, de kan sjelden forebygge første tilfelle av volden. Videre vil politipatruljen kunne handle proaktivt ved at de opplyser om og iverksetter proaktive tiltak mot at volden skal gjenta seg. Det finnes altså ulike proaktive tiltak (Aas, Under produksjon).

NOU 2003:31 forklarer forebyggende arbeid ut fra tre perspektiver, primær, sekundær og tertiær. Politipatruljen ved et oppdrag med vold i nære relasjoner vil sekundærforebygge, målet vil være å forebygge at volden skal gjenta seg og det må da vurderes hvilke tiltak man umiddelbart kan iverksette for å forhindre dette. Det ønskes mer primærforebygging i samfunnet. Vold i nære relasjoner er et problem politiet først blir koplet inn i etter at det allerede har skjedd. Primærforebygging vil i denne sammenheng være å jobbe generelt mot holdninger i samfunnet, økt fokus på at vold i nære relasjoner (NOU 2003:31).

Vold

Vold defineres forskjellig ut fra ulike perspektiver, i tillegg må det forstås i sammenheng med at synet på vold endrer seg i takt med samfunnsendringene. Det er et sammensatt og komplisert begrep. For å kunne forebygge og forstå vold, er det nødvendig med en bred og

tverrfaglig forståelse av begrepet (NOU, 2003:31). Isdal (2000) definerer vold som enhver makthandling rettet mot en annen person. Det kan være å skade, skremme, påføre smerte, krenke eller at man får en personen til å gjøre noe mot sin vilje. Volden kan være både fysisk, psykisk materiell og seksuell.

Vold i nære relasjoner

I 2009 kom Politidirektoratet med en veiledning for politiets arbeid med vold i nære relasjoner. De har i sin veiledning definert vold i nære relasjoner på følgende måte; ”Vold i nære relasjoner er handlinger som har til hensikt å utøve eller opprettholde makt og kontroll i en familiestruktur” (Politidirektoratet, 2009, s. 8). Kjennetegnet er at voldshandlingene gjentas over tid og at det skjer mellom personer som lever sammen i parforhold. Målet til voldsutøveren er å tvinge personen i familiestrukturen til å underkaste seg hans vilje, og oftest skjer dette i hjemmet. Nære relasjoner defineres altså i denne sammenheng som å leve sammen i parforhold (Politidirektoratet, 2009).

2.0 Metode

Metode er et redskap som handler om hvordan vi kan gå frem for å innhente informasjon, som gir oss svar på de spørsmålene vi stiller. I tillegg hjelper metode oss til å forholde oss kritiske til det materialet vi innhenter (Johannessen, Tufte, & Kristoffersen, 2009).

2.1 Teoretisk oppgave som metode

For å belyse hvordan politipatruljen kan forebygge ytterligere vold i nære relasjoner har vi valgt en teoretisk oppgave. En teoretisk oppgave gir oss mulighet til å bruke ulik teori som kan gi oss en ulik vinkling inn mot problemstillingen vår. Vi skal fordype oss og systematisere teorien som allerede er skrevet innenfor det området vi har valgt (Johannessen, Tufte, & Kristoffersen, 2009). Vi vil i tillegg bruke våre egne erfaringer fra praksisåret ved politihøgskolen, og reflektere /drøfte dette opp mot relevant teori. Bakgrunn for vårt valg av teoretisk oppgave, er oppgavens størrelse og tidsaspektet. Vi har valgt å ha teori- og drøftingsdel under ett, siden dette gir mer flyt i oppgaven.

I valg av litteratur ønsket vi å bruke deler av litteraturen som er benyttet på vår pensumliste. Det har vært viktig for oss at pensumet har vært av nyere dato, da fagområdet stadig er under utvikling. Samtidig ønsket vi å bruke litteratur fra fagpersoner, teoretikere, samt å legge vekt på de politiske føringene på området. Vi har søkt i både Bib-sys, Deichmanske-bibliotekets søkebase og på internett forøvrig. Søkeordene vi har benyttet har vært «vold i nære relasjoner», «mannens vold mot kvinner», «politi og familievold». Vi har snakket med lærere ved Politihøgskolen som vi vet sitter inne med kunnskap på området, og de har i den sammenheng tipset oss om relevante bøker og rapporter. I tillegg har vi vært i kontakt med familievoldskoordinatoren i Østfold politidistrikt for å få et innblikk i hva som gjøres i praksis.

I og med at vold i nære relasjoner er satt på dagsorden fra regjeringens side, har vår bruk av Politidirektoratets oppdaterte handlingsplaner og NOU-rapporter sikret oss gyldighet og relevans. Vi har videre benyttet nettsiden til regjeringen, politidirektoratet og krisesentrene. Vi har også anvendt litteratur fra både forskningsrapporter, handlingsplaner, lærebøker, doktorgraden til Geir Aas, brukermanual, håndbok, rundskriv og lovverk for å sikre en vitenskapelig og litterær bredde i vår besvarelse. Vi har valgt ut teori som vi mener er relevant for vår problemstilling. Det finnes mye svensk litteratur på område, men vi har bevisst valgt bort dette fordi det kan være ulike føringer for oppdragsløsningen. Det finnes også mye

litteratur ut fra andre faglige synsvinkler, men siden vår oppgave er rettet mot politipatruljen, har dette begrenset oss noe i utvalget.

Ved innsamling og bruk av materialet, har vi fulgt de etiske regler for behandling av kilder. Det innebærer god bearbeiding og tolkning av materialet, og kontinuerlig referering til kildene vi benytter oss av.

2.2 Metode- og kildekritikk

En svakhet ved å velge teoretisk oppgave kan være at det meste av litteraturen vi bruker er sekundærlitteratur. Vi har derfor forsøkt å finne frem til mest mulig primærdata. I tillegg er det begrensning i antall ord ved oppgaven, og klare retningslinjer for oppgavens oppbygning, spesielt opp mot teori- og drøftingsdelen. Et alternativ kunne vært en kvalitativ metode hvor vi kunne foretatt intervjuer av en mindre gruppe for å belyse vår problemstilling, men på grunn av tilgjengelig tid og størrelse på oppgaven, gikk vi bort fra dette.

Vi kan stille oss kritiske til vår egen forforståelse og våre erfaringer vi tok med oss gjennom praksisåret, samt undervisningen vi har hatt i tredje klasse om temaet vold i nære relasjoner. Som politistudenter kan dette farge oss noe ved at vi ser på problematikken gjennom vår politierfaring. I tillegg kan vi overse litteratur som i utgangspunktet kunne vært relevant for vår oppgave. For å være bevisst på dette, har vi brukt litteratur fra både psykologi, kriminologi og etikk som kan hjelpe oss med å belyse problematikken fra en annen side enn det strafferettslige fokus politiet ofte kan ha. Vi kan allikevel ubevisst tolke kilder og teori ut ifra vår forforståelse. Vi har forsøkt å være oss bevisste dette ved utvalg av litteratur slik at vi på en best mulig måte har belyst oppgaven gjennom ulike tilnærminger.

3.0 Hoveddel – teori og drøftelse

3.1 Politipatruljens forebyggende virksomhet

I Politidirektoratets(POD) håndbok i behandling av familievoldssaker (2002a), har de satt opp noen hovedmål for første politipatrulje ved utrykning til vold i nære relasjoner.

Hovedoppgavene til patruljen er først og fremst å få volden til å opphøre, ivareta partene, hindre nye straffbare handlinger, vurdere beslutninger som må tas på stedet, vurdere muligheten for å anmelde gjerningspersonen, samt et tverretatlig samarbeid på stedet.

Politiet har ulike virkemidler til å kunne forebygge vold i nære relasjoner. Hva som anvendes avhenger av forståelse og kunnskap om de virkemidlene man har. Ut fra oppdragets art og omstendigheten ved volden, må det vurderes hvilke tiltak man iverksetter. I denne sammenheng kan fenomenforståelsen påvirke patruljen i vurderingen av hvordan de mener de kan forebygge ytterligere vold (NOU 2003:31). Er det straff, behandling eller begge deler som kan løse problemet? Ligger problemet hos individene, eller kan problemet forklares ut fra gruppenivå, familien? Politiet skal håndheve lov og orden. På den ene siden ser vi på det strafferettslige ved problemet og definerer dermed problemet som et kriminalitetsproblem, på den andre siden kan vi se på bakenforliggende årsaker og mulighetene for at gjerningsmannen kan behandles for problemet. Det kreves derfor at politipatruljen har en bredere forståelse av mannens vold enn kun fra det strafferettslige perspektivet for at de skal kunne forebygge at det skjer igjen (NOU, 2003:31). Vi ønsker å utdype den forebyggende virksomheten inn under to forebyggende perspektiver.

Kunnskapsbasert forebygging

For at politipatruljen skal kunne forebygge, kreves det at de har kunnskap om kriminaliteten og risikoene for å bli utsatt for det (Myhre Lie, 2011). Dette innebærer at den enkelte politimann bruker sine egne erfaringer, systematiserer de og i tillegg anvender og forholder seg til vitenskapelig kunnskap (Finstad, 2000). Myhre Lie (2011) beskriver dagens tradisjonelle politiarbeid som mer erfaringsbasert. Aas (2009) har foretatt en studie av ordenspolitiets arbeid med familievoldssaker i Oslo. I likhet med Myhre Lie (2011) kom også Aas (2009) frem til at politipatruljen bruker sine egne erfaringer ved vurderingene og at det derfor blir opp til hver enkelt patrulje å avgjøre hva de ønsker å gjøre på stedet. Det erfaringsbaserte knytter seg med dette tett opp til de skjønsmessige vurderingene som tas på stedet. Det legges opp til at det fra ledelsens side i distriktene og for hver enkelt driftsenhet, må legges klare føringer og metoder for hvordan politipatruljene skal behandle og forebygge

ved f.eks. oppdrag med vold i nære relasjoner (Myhre Lie, 2011). Det er åpent for skjønnsmessige avgjørelser, og det er viktig at hvert tilfelle vurderes hver for seg, men samtidig er det viktig med klare føringer for hva patruljene må gjøre (Aas, Under produksjon).

Personorientert forebygging

Personorientert forebygging er viktig for politipatruljens håndtering av gjerningsmannen. Denne type forebygging tar sikte på å ha fokus på de bakenforliggende årsakene til at volden skjer. Det vektlegges at politipatruljen henviser til andre hjelpeinstanser som kan hjelpe gjerningsmannen til å gjøre noe med årsakene til volden. Et tverrfaglig samarbeid og kunnskap om de instanser som finnes er derfor vesentlig. I denne forbindelse vil det være viktig å vise gjerningsmannen at man har en forståelse av at årsakene kan være sammensatte. Dette vil føre til tillit, som igjen vil være avgjørende for å få gjerningsmannen til å ta ansvar, og dermed kunne snu en negativ utvikling (Myhre Lie, 2011). I praksisåret erfarte vi at det var viktig for enkelte polititjenestemenn å ikke fremstå som sosialarbeidere, og i tillegg ha grenser for hvor langt de var villig til å hjelpe gjerningsmannen utenom det strafferettslige. Det personorienterte fokuset Myhre Lie (2011) vektlegger, ble av politipatruljen ikke vektlagt i like stor grad siden det ikke var grunnlag for straffeforfølgning. Det er viktig at politipatruljen er kjent med og trygg på at å motivere og gi råd er en del av politirollen (Myhre Lie, 2011).

3.2 Politiets rolle

Politi-loven (1995) § 1 beskriver politiets ansvar og mål på følgende måte;

Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig.

Politiets arbeid er mangfoldig og kan til dels overlappe andre etaters ansvarsområde (Auglend m.fl. 1998). En side er hvordan politiets rolle og oppgaver beskrives ut i fra loven, en annen side er hvordan den enkelte politimann selv definerer og avgrenser sin yrkesrolle. Aas (2009) studie viser at det ved politipatruljens forebyggende arbeid mot vold i nære relasjoner, vil rollen for enkelte tjenestemenn defineres til å ligge tett opp mot rollen som sosialarbeider, noe som for mange er negativt. I praksisåret erfarte vi begge også dette, enkelte tjenestemenn ville trekke seg ut da det ikke var strafferettslig grunnlag. Videre i studien til Aas (2009) mente et fåtall av tjenestemennene at vold i nære relasjoner ikke er en sak for politiet og at det er noe partene selv må ordne opp i. Dette er også kjent for oss fra praksisåret, da vi opplevde at noen

polititjenestemenn la vekt på at partene selv skulle ordne opp. Begrunnelsen var at begge parter kunne fremstå som like delaktige, og at vi som politi ikke skulle fungere som ekteskapsrådgivere. Kan dette stilles i sammenheng med at det forebyggende arbeidet har lav status blant en del politifolk? Tidligere justisminister, Knut Storberget, har uttalt at han ønsker at det forebyggende arbeidet skal gis høyere status innad og at virkningen av forebyggende arbeid må synliggjøres (Myhre Lie, 2011).

Hvor går egentlig grensene for hva som er politiets jobb i det forebyggende arbeidet av vold i nære relasjoner? For noen tiår tilbake, ble vold i nære relasjoner sett på som et problem som skulle løses i hjemmet og det ble ikke ansett som en oppgave for politiet (Aas, 2009). Aas (under produksjon) mener derimot at dette helt klart er et område for politiet. Samtidig er det et vanskelig felt fordi dilemmaet mellom hjelp på den ene siden, og kontroll på den andre siden, vil kunne by på utfordringer for patruljen. I tillegg vil skillet for hva som er politiets oppgave kunne være utydelig.

3.3 Det straffbare forholdet

Politiet er gitt maktmonopol av staten. Det kreves at de handler i situasjoner, og politiets makt er legitim. Hvert politidistrikt i Norge har egen familievoldskoordinator som er ansvarlig for å øke innsatsen mot forebygging og oppfølging av familievold (Politiet, 2006). Det er nettopp her den kunnskapsbaserte forebyggingen av vold i nære relasjoner vektlegges.

Familievoldskoordinatoren skal bidra til å heve kompetansenivået til politipatruljene, og er ansvarlig for at det foreligger føringer for hvordan patruljene skal håndtere oppdragene (NOU, 2003:31). Dette samsvarer med Myhre Lies (2011) forklaring av hvordan den kunnskapsbaserte forebyggingen bør anvendes.

Politiet er satt til å etterforske straffbare forhold, og ved enkelte forhold er det politiet selv som oppretter straffesak. Dette er ved brudd på loven hvor det foreligger offentlig påtale (Politiet, 2006). Ved vold i nære relasjoner, er det primært straffeloven § 219 som i hovedsak blir anvendt. Denne blir omtalt som familievoldsparagrafen. Det kan også være snakk om andre § som for eksempel trusler, krenkelse etter § 227, legemskrenkelser etter §§ 228-231 eller seksualforbrytelser etter § 192 (Politidirektoratet, 2008). Vilkårene for bruk av § 219 er at handlingen er grov eller gjentatt. Det er ikke noe krav om at det er samme type handling som må være utført for at det blir gjentatt. Det er den gjentakende handlingen som bestemmelsen primært har blitt laget for. (Nybøe, 2006) Det avgjørende for hvilket straffebed

som kan komme til anvendelse, vil være med bakgrunn i en helhetsvurdering patruljen tar på stedet. Er hendelsen/-e alvorlige og det vil være snakk om brudd på § 219, gjelder offentlig påtale, og politiet plikter da å anmelde og opprette sak på forholdet uavhengig av hva partene vil (Politidirektoratet, 2008). Det viser seg derimot at politiet blir noe kritisert fordi patruljene er for passive og oppretter for få saker ved vold i nære relasjoner (Aas, 2009)

3.4 Politipatruljens utrykning ved vold i nære relasjoner

Det kan være en utfordring for politiet å få kjennskap til vold i nære relasjoner, siden volden oppstår i det private. Det kan hende fornærmede og gjerningsmannen ønsker å skjule det straffbare forholdet og å inngi en anmeldelse er derfor ofte ikke aktuelt. Måter politiet kan få kjennskap til hendelsen på kan for eksempel være ved at nabo, offeret selv eller andre personer ringer inn til politiet (Riksadvokaten, 2008 nr.3)

Når politiet rykker ut til oppdrag hvor det er mistanke om vold i nære relasjoner, er det alltid viktig at patruljen tenker over hva som kan møte dem og hvordan de skal kunne ivareta de ulike partene. Hovedoppgaven til politiet ved et slikt type oppdrag, er å sørge for beskyttelse og trygghet for personene. I noen saker kan det kun være nødvendig med tiltak av mindre inngripende karakter, i andre tilfeller kan det være aktuelt med mer omfattende tiltak som kan virke mer langsiktig. Det vesentlige her er da personorientert forebyggende tiltak som hindrer fremtidige tilfeller av vold. Risikoen for gjentatt vold i familien må alltid vurderes nøye, hva bør patruljen foreta seg? Det viser seg at voldsepisodene oftest skjer med korte mellomrom, det er altså i de nærmeste dagene etter en episode at risikoen for at det skjer igjen er størst (Politidirektoratet, 2009).

Den innledende fasen i en familievoldssak er svært viktig for den videre etterforskning, og første patruljen på stedet har derfor en viktig rolle. For at patruljen skal kunne forebygge og gjøre en god jobb, kreves det at de har kunnskap om problematikken. Møtet med politiet kan for mange være en motivasjon for å bryte ut av voldsmønsteret og være forebyggende i seg selv, uten at politiet iverksetter noen spesifiserte tiltak (Politidirektoratet, 2009).

Det er vesentlig at patruljen på stedet innhenter så mange opplysninger som mulig. Det kan blant annet være å sikre spor og foreta avhør av parter. Det er viktig å bringe informasjonen til rette instanser i politiet, det være seg familievoldskoordinator eller etterforskningsavdeling (Riksadvokaten, 2008 nr.3). Ved den kunnskapsbaserte forebyggingen vektlegges det at politipatruljen har kunnskap om fenomenforståelsen av voldsmønsteret. Samtidig må kunnskap om de bakenforliggende årsaker, og det tverretatlige samarbeid vektlegges for den

personorienterte forebyggingen (Politidirektoratet, 2009). Vi ser her at POD og riksadvokaten har en noe forskjellig vektlegging av hva som skal være første fokus til politipatruljen. Riksadvokaten har et mer strafferettslig fokus, mens POD vektlegger det forebyggende perspektivet og omsorgsbiten i større grad.

Hva er så å forebygge i denne sammenheng? Riksadvokatens fokus på det strafferettslige vil være forebyggende gjennom at straff i dagens samfunn anses som individuelt- og allmennpreventivt (Andenæs, 1996). I PODs strategiplan for forebygging (2002b) defineres forebygging som å avdekke og finne årsaker til kriminalitet. Vi stiller spørsmål ved om straff i den sammenheng kan anses som forebyggende, eller om hjelp og behandling heller vil være den ønskelige måten å forebygge på.

Aas (2009) skriver at i mange voldelige relasjoner fortsetter volden etter at politiet har vært på stedet. Er det slik at politiets inngripen ikke fungerer? Redselen for å ta feil beslutninger i familier kan være en stor utfordring for politipatruljen. Det kan være barn i bildet som gjør at vurderingene og beslutningen som må tas på stedet kan bli ekstra utfordrende (Aas, 2009).

3.5 Fenomenforståelsen til politipatruljen sett fra et psykologisk perspektiv

Voldshjulet

NOU 2003:31 forklarer voldsfenomenet ved en modell som forklarer voldsmønsteret som et «voldshjul». Forståelsen er viktig fordi det er ønskelig med kunnskapsbasert forebygging av volden. Det er viktig for politiet å være kjent med rundgangen som oppstår for å ha en forståelse for hvordan og når man bør ta tak i problemet og forebygge. Hjulet er delt opp i tre faser; fase 1; spenningsoppbyggingen, fase 2; akutt eksplosjon og fase 3; hvetebrødsdagene. Spenningsoppbyggingen innebærer de mest psykisk belastende delene av voldshjulet, offeret går og venter på at volden skal utløses. Han kan hisse seg opp av lite, true, skrike osv, hun vil forsøke å roe, «gå på tå» og trekke seg unna. I visse tilfeller vil offeret selv kunne utløse volden, fordi spenningsfasen blir en for stor belastning over tid. Den akutte eksplosjonsfaren er fasen hvor politiet kommer inn i bildet. Det er i denne fasen gjerningspersonen handler, være seg vold, trusler o.l. Offeret forsøker å beskytte seg, kan tilkalle politiet og ønske å forsvare både seg selv og barna på forskjellige måter. Det er viktig at politiet i denne fasen iverksetter forebyggende tiltak, både akutt forebyggende og mer langsiktige forebyggende. Grunnen til dette er at offeret ofte er mer mottakelig for hjelp i denne fasen. I hvetebrødsdagene er det ofte slik at offeret har fått håp og ønsker mannen tilbake. De

forebyggende tiltak som er iverksatt kan oppheves og offer og gjerningsmann gjenforenes. Etter en stund havner man igjen i fase 1; spenningsfasen, og slik fortsetter hjulet.

Ulike perspektiver på hvorfor mannen utøver vold

Volden handler ofte om makt og kontroll. Årsaker til at volden opprettholdes kan forklares ut fra fire perspektiver. Perspektivene kan forklare hvorfor det kan være vanskelig for blant annet politiet å forebygge vold i nære relasjoner.

Det sosio-emosjonelle perspektivet innebærer en usynliggjøring av volden både fra offeret og gjerningspersonens side slik at nettverket ikke skal få noen mistanke. Det er usynligheten som gjør at volden opprettholdes. Ved at politiet kommer inn i bildet, vil volden synliggjøres, og det vil ofte kunne virke forebyggende. Det kognitive perspektiv dreier seg om ansvarsfraskrivelse. Gjerningsmannen eksternaliserer, bagatelliserer og fragmenterer skylden til vold. Bevisst- og ansvarliggjøring fra politiets side vil være et viktig forebyggende tiltak. Det læringspsykologiske perspektivet forklarer vold gjennom at gjerningsmannen ved å utøve vold får han en følelse av kontroll og makt over offeret. Dette forsterker lysten til å gjenta volden. Det siste perspektivet er det kulturelle perspektivet, som forklarer vold gjennom patriarkalske holdninger og verdier. Menn har gjennom disse holdningene rett til å utøve makt ovenfor kvinnene og det er akseptert at kvinnen er underlagt mannen (Isdal, Råkil, 2002.). Dette perspektivet oppfattes av mange som å være grunnen til at vold i nære relasjoner oppstår (Aas, Under produksjon). I likhet med fenomenforståelsen legges det her vekt på en dypere forståelse av hvorfor volden oppstår, ved en personorientert forebygging er dette som tidligere nevnt viktig.

Fra et terapeutisk syn ser Per Isdal (siteret i Aas, Under produksjon, s. 18) kun at volden er voldsutøverens ansvar og at han må ansvarliggjøres for dette. I motsetning til Isdal skriver Aas (2009) at politipatruljen i mange tilfeller ikke ansvarliggjør gjerningsmannen fordi de oppfatter kvinnen som like skyldig. Vi ser her viktigheten med at politipatruljen har kunnskap om hvorfor mannen utøver vold, og at det er viktig å snakke med og ansvarliggjøre gjerningsmannen uansett hvordan kvinnen fremstår. Dette vil også stå i kjernen av den personorienterte forebyggingen.

Et viktig spørsmål er hvor fokuset til politipatruljen skal ligge. Provokasjon fra kvinnen kan i mange tilfeller være en årsak gjerningsmannen legger vekt på. I hvor stor grad skal egentlig

politipatruljen ha fokus på de foranliggende grunnene til at volden har oppstått? Det kan selvfølgelig diskuteres i hvilken grad man kan si at offer er medskyldig ved provokasjon, men politiets fokus skal være volden som er utført. Uansett om kvinnen har provosert mannen, kan ikke det unnskyldes eller frigjøre han fra skyldspørsmålet (Aas, 2009).

Mulige forklaringer på at volden skjer kan forklares ut fra både gruppenivå og individnivå. På gruppenivå kan det forklares ut fra bestemte kjennetegn ved visse grupper i samfunnet, som kan gi forklaringer på hvorfor akkurat de begår vold. Det kan være forholdene innad i familien som ikke fungerer så godt, eller så kan volden være sosialt lært gjennom generasjoner. På individnivå vil man se på spesielle kjennetegn ved individene som gjør at de begår/blir utsatt for vold, eksempelvis kan dette være rus, søken etter identitet, ofte maskulinitet (NOU 2003:31).

Det er, som nevnt tidligere, viktig at politiet er seg bevisst forståelsen av volden, men vi stiller spørsmål ved om denne forståelsen i noen tilfeller kan overgå viktigheten med å opprette sak mot mannen? Kan det hemme politiet i deres utførelse fordi det legges for mye vekt på å ha forståelse av at volden skjer, og at man ved det blir redd for å straffe istedenfor å gi mannen en sjanse? Vår forståelse er at det er viktig at det foreligger en balansegang mellom forståelse av volden, og håndhevelse av loven som en reaksjon. Dette gjenspeiler det POD og riksadvokaten ønsker, som vi var inne på tidligere i besvarelsen. Forståelsen kan altså brukes som et hjelpemiddel for politipatruljen ved deres vurderinger.

3.6 Politipatruljens ivaretagelse av partene på stedet

Offeret

Politiets reaksjoner i møte med offer som er utsatt for vold i nære relasjoner, kan være blandet. Politiets følelser kan variere fra medlidenhet, oppgitthet, frustrasjon og undring. Kanskje kan dette ha noe med at offer for vold i nære relasjoner ikke er det ideelle offer? Nils Christie (1986) hevder at samfunnet ikke definerer mishandlede kvinner som et ideelt offer. Dette er først og fremst fordi ofrene ofte forblir i relasjon til gjerningsmannen, noe det er vanskelig å forstå. Det ideelle offer vurderes som svakt, ute i et respektabelt ærend, kan ikke klandres for volden, gjerningsmannen er stor, slem og ukjent og offeret hevder ikke sin status som offer. Disse faktorene stemmer sjelden med ofrene ved vold i nære relasjoner (Christie, 1986).

Av egne erfaringer var det stor forskjell på de ofrene vi møtte i praksisåret. Det var en utfordring da offeret ikke ville anmelde mannen.

Politiet er i liten grad i kontakt med idealofferet. Politiet opplever at offeret kan være like skyldige i hendelsen og at de i enkelte tilfeller kan fremprovosere volden selv. For å få en forståelse for dette voldsmønsteret og kunne møte offeret på en best mulig måte, vil det å ha en psykologisk bakenforliggende kunnskap være viktig for enhver politimann. En utfordring for politiet er hvor mye de skal ta hensyn til bakenforliggende faktorer for hendelsen. Ofte ser man på det aktuelle som har skjedd nå og glemmer fokuset på at det som oftest har skjedd flere ganger tidligere (Aas, 2009).

En annen utfordring er i de tilfellene hvor offeret på den ene siden virkelig ikke ønsker å anmelde hendelsen, men politiet på den andre siden har en offentlig påtale å forholde seg til og dermed er muligheten til å anmelde uavhengig av hva fornærmede skulle mene. For og lettere kunne løse denne problemstillingen har politiet formaliteter de plikter å opplyse offeret om før offeret eventuelt forklarer hva som har skjedd. Ved at formalitetene blir opplyst, kan politiet bruke forklaringen til videre etterforskning selv om fornærmede ikke ønsker det. Utfordringen her er at politiet får en dobbeltrolle, på den ene siden skal de ivareta offer og på den andre siden må de kontrollere og håndheve loven. Det viser seg derimot gjennom undersøkelser at det viktigste for offeret er å få empati, omsorg og støtte fra politiet, dette må patruljen bidra med uansett hvordan de velger å løse oppdraget (Aas, 2009).

Barn

I familier hvor det utøves vold mellom mor og far, vil også barnas omsorgssituasjon og trygghet være truet. Selv om ikke barnet selv blir utsatt for fysisk vold, viser det seg at barn som vitner til hendelsene kan gi dem like alvorlig skader som ved at de selv ble utsatt for volden (Askeland, Strand, & Sætre, 2002).

Barn kan være både direkte og indirekte berørt av vold som foregår i hjemmet, og ofte er det barn på adressen der vold har blitt utøvd. Politipatruljen på stedet har en viktig rolle i å ivareta barnet og hindre at de blir utsatt for mer vold. Patruljen bør ta barnet inn på et rom og få kartlagt om deres rettigheter er krenket. For å få til en best mulig dialog er det viktig å stille åpne spørsmål. Man må også ha i bakhodet at barnet kan være redd for å miste pappaen sin. For tiltak rettet mot barn, se tverretattlig samarbeid (Politidirektoratet, 2009).

Barneombudet har laget en ekspertgruppe av barn mellom 8-12 år som har vært utsatt for vold i nære relasjoner. De har satt ned noen punkter politiet kan bli bedre på for å ivareta barnet (Politidirektoratet, 2009);

Vi vil ikke overlates til oss selv når politiet drar. Politiet må ha kunnskap om hvor man kan få hjelp og informere barnet om dette. Ta vare på barnet når det ringer. Kom, men kom helst uten sirener. Vi trenger informasjon om hva som har skjedd, og hva som vil skje. Politiet trenger kunnskap om hvordan man skal snakke med barn (Politidirektoratet, 2009, s. 30).

Gjerningsmannen

For å kunne forebygge at mannen utøver ytterligere vold mot kvinnen, er det ulike tiltak politipatruljen kan iverksette umiddelbart ovenfor gjerningsmannen. Det kan være alt fra å kun samtale med ham, til å pågripe og anmelde. Med hjemmel i politiloven kan politiet blant annet innbringe eller bortvise gjerningsmannen. Med hjemmel i straffeprosessloven kan mannen pågripes. Utgangspunktet for hvilke tiltak som iverksettes avhenger av alvorlighetsgraden og det enkelte forholdet politiet står ovenfor (Aas, 2009).

På den ene siden kan politiet kontrollere gjerningsmannen med hjemmel i lov. På den andre siden blir spørsmålet om dette alltid er det rette å gjøre eller om et annet tiltak vil virke mer forebyggende.

3.7 Politiets bruk av skjønn

Politiet har skjønnsrett, det vil si at de kan foreta skjønnsmessige vurderinger, og mye av lovverket er åpent for at den enkelte patrulje selv kan beslutte hva som skal gjøres. Hvordan skal politiet løse oppdraget? Vi erfarte i vårt praksisår at i tilfeller der alvorlighetsgraden var høy, var det enklere å forholde seg til den offentlige påtalen fordi vi følte at vi hadde grunnlag nok. Med det kunne vi anmelde tross for at kvinnene kanskje ikke ønsket dette. Verre ble det hvis alvorlighetsgraden ikke var så høy, da ble vurderingene rundt oppdragsløsningen mer utfordrende og valgene vanskeligere å ta. I hvor stor grad kunne vi gå imot offerets vilje og hvordan kunne vi vite at mannen ikke utøvde ytterligere vold ved kun å snakke med ham? Patruljen har makt, men det viser seg at mange politipatruljer føler avmakt ved at de ikke klarer å strekke til ovenfor begge parter og at valgene de står ovenfor er vanskelige å ta. Enkelte er redde for å ta feil beslutninger (Aas, 2009).

I Justis- og beredskapsdepartementet handlingsplan (2012) ønskes det er større fokus på den personorienterte forebyggingen. Mennene som utøver vold mot kvinner skal selv motiveres til

å forebygge at volden skjer. Tidlig intervensjon er avgjørende, og politipatruljen får i denne sammenheng en viktig rolle. Det ønskes at patruljen gir råd, veiledning og at de henviser gjerningsmann til instanser som kan hjelpe og motivere mannen til å opphøre volden. Dette kan være *Alternativ til vold*, de har et hjelpe og behandlingstilbud for voldsutøvere, sinnemestringsprogram i regi av Brøst. Det ønskes også at det opplyses om familievernkontoret i kommunen og om Reform ressurscenter for menn som holder til i Oslo. Det legges vekt på at dette er avgjørende informasjon og forebyggende tilbud gjerningsmannen trenger for å kunne bryte ut av voldshjulet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012).

Ved et oppdrag der en mann hadde slått sin kone, erfarte en av oss at vi kjørte både gjerningsmannen og hans kone til lege. Grunnen til dette var at det var mistanke om at mannen var psykisk syk og at dette var bakgrunnen for at han hadde utøvd vold mot kvinnen. Operasjonssentralen stilte seg kritiske til at vi tok oss tid til dette, og mente at vi heller kunne ordne en taxi til dem. Nettopp her gjorde vi det Justis- og beredskapsdepartementet ønsker at patruljen skal gjøre, men vi møtte skepsis fra operasjonssentralen ved at vi ønsket å hjelpe gjerningsmannen.

3.8 Kortsiktige, forebyggende tiltak

Tiltak på stedet

Når patruljen kommer på stedet, er det viktig å skille partene. Dette forebygger at handlingen opprettholdes og at forklaringer fra partene kan samkjøres. Det kan også oppleves som en trygghet for offeret å vite at politiet har kontroll på gjerningsmannen. Det er veldig viktig å få frem om det er første tilfelle av vold, eller om det har foregått over lengre tid. I den første samtalen politiet har med fornærmede, er det viktig å opplyse at politiet vil opprette en sak og at det er ønskelig å ta avhør så raskt som mulig, slik at hendelsen er fersk. Fornærmede bør ikke ta stilling til om hun ønsker å anmelde forholdet på et så tidlig tidspunkt (Politidirektoratet, 2009).

Det avgjørende for hvordan politiet velger å løse et oppdrag med vold i nære relasjoner kan i en viss grad ha sammenheng med kunnskapen om de muligheter som finnes. En trusselvurdering av gjerningsmannen er viktig i forhold til hvilke forebyggende tiltak politiet iverksetter. Eksempelvis om han har våpen, kjent fra tidligere forhold osv. (Politidirektoratet, 2009).

Når det gjelder det etterforskningsmessige som må ivaretas, er det politipatruljens oppgave å opprette sak hvis kvinnen selv ikke ønsker dette, jfr. offentlig påtale. I PBS II (2008) står det beskrevet at patruljen ikke skal spørre om fornærmede ønsker å opprette sak. Dette kommer som en betydning av hva som ligger i offentlig påtale, om at det skal anmeldes uansett synspunktene til fornærmede. Vi ser derimot at POD, som nevnt ovenfor, vil at kvinnen skal opplyses og spørres om hun ønsker at det skal anmeldes eller ikke. Det strafferettslige vektlegges i stor grad som viktig i PBS II, og i motsetning til Justis- og beredskapsdepartement nevnes ikke andre forebyggende tiltak ovenfor gjerningsmannen.

Av andre etterforskningsmessige steg, skal spor på gjerningsmann og offer sikres. Foto av skader og åstedet kan være avgjørende da offer og gjerningsmann har samme bolig og biologiske spor vil være overalt i husstanden (Politidirektoratet, 2008)

Voldsalarm

Politipatruljen på stedet kan informere offeret om muligheten for voldsalarm. Det må tas en vurdering av politipatruljen opp mot hver enkelt hendelse om dette er nødvendig. Voldsalarm brukes i hovedsak for å skape trygghet for den trusselutsatte og forebygge at personen blir utsatt for nye trusler og/eller vold. Det foretas en trusselvurdering av gjerningsmann. Det trenger ikke foreligge noen anmeldelse, men det må være en reel risiko for vold, og voldsalarmen må anses som nødvendig for å forebygge (Bjerknes & Williksen, 2005). Voldsalarmen er et midlertidig forebyggende tiltak som skal løse akutte problemer. Politiet skal alltid rykke ut når alarmen utløses (Politiet, 2006).

Besøksforbud, straffeprosessloven § 222 a.

Besøksforbud er ment å ha preventiv virkning både for offeret og gjerningsmannen. Det skal opplyses om muligheten for forbudet. Det skal fungere som en trygghet for offeret og samtidig være grensesettende for gjerningsmannen (Politidirektoratet, 2009). Besøksforbudet kan gis gjerningsmannen når det er grunn til å tro at vedkommende ellers vil begå en straffbar handling (Auglend, Mæland, & Røsandhaug, 2009). Målet med besøksforbudet er å øke tryggheten til ofre som er utsatt for vold, og det blir ofte benyttet i saker der det er vold i nære relasjoner (Bjerknes & Hoff Johansen, 2009). Besøksforbud er et akutt forebyggende tiltak (Politidirektoratet, 2009).

Når det gjelder informasjon om muligheten for voldsalarm og besøksforbud vil ikke dette være tiltak patruljen kan iverksette når de er på oppdraget, men det er viktig at både offer og gjerningsmann blir informert om det. Det blir å anse som viktige forebyggende tiltak (Aas, 2009).

Pågrepelse

Bruk av tvangsmiddel kan ha en forebyggende effekt i form av inkapasitering av gjerningsmannen. Dette innebærer at gjerningsmannen ikke får mulighet til å utføre den uønskede handlingen fordi han fysisk blir hindret ved at han er under politiets makt, for eksempel tatt med til politiarresten. Det er straffeprosessloven § 171 som er hjemmel for pågrepelse, og som vil være inkapasitering. Er alvorlighetsgraden ved vold i nære relasjoner høy nok, vil strpl. § 171 nr. 3 kunne bli anvendt. I nr. 3 ønsker man å hindre gjerningsmannen i å gjenta volden mot partner ved at man foretar en pågrepelse av gjerningsmannen (Fredriksen, 2011). Vi stiller spørsmål ved hvor forebyggende dette er, og hva som skjer når gjerningsmannen kommer ut igjen? Dette vil vel ikke kunne sies å være personorientert forebygging, slik vi tidligere har skrevet at POD ønsker det. Kanskje heller en strafferettslig løsning, med bakgrunn i det fokus riksadvokaten vektlegger.

Ved et tilfelle i praksisåret pågrep vi en mann som hadde slått og truet sin kone med kniv. Vi inkapasiterte og forebygget at volden skulle kunne skje igjen der og da. Derimot visste vi at mannen kom til å bli sluppet ut igjen, hva ville da skje? Det var ingen personorientert forebygging, men heller at vi kun fjernet mannen fra hele situasjonen der og da. Dilemmaene var mange, vi måtte opprette sak, tross at kvinnen ikke ønsket. Hadde vi som politipatrulje på noen som helst måte forebygget ved at vi pågrep mannen og kjørte kvinnen til en venninne denne kvelden? Et spørsmål om hvorfor volden skjedde eksisterte ikke, helhetsforståelsen ble nok ikke i stor grad vurdert av patruljen i dette tilfellet.

Megling mellom partene

Politiets oppgave i saker med vold i nære relasjoner handler i stor grad om å kommunisere med menneskene de møter, gjerne ved å veilede og gi råd på stedet. Det kan også dreie seg om alt fra megling for å roe ned konflikten, til oppdragelse og moralisering. Hvordan politimannen avgrensner sin yrkesrolle, kan være med på å avgjøre i hvilken grad det vektlegges hjelp i forhold til kontroll ved oppdrag med vold i nære relasjoner. Mekling er noe

av det vanskeligste politiet driver med i denne type konflikter, da situasjonen svært ofte er fastlåst. Målet med meglingen er å skape ro på stedet og løse konflikten på kort sikt, det anses som et viktig forebyggende tiltak for å få mannen til å ikke gjenta volden (Aas, 2009).

Vi stiller spørsmål ved om det er mulig for politipatruljen å få til en mekling hvor alle parter blir hørt og samtidig blir tilfreds med utfallet. Partene ved vold i nære relasjoner kan ha ulike interesser, derfor kan det bli en utfordring å finne en løsning (Henriksen & Vetlesen, 2006).

Diskursetikken forsøker å ta hensyn til at det er mange involverte parter i en moralsk situasjon, og den vil sikre at disse partene og deres synspunkt, interesser og vurderinger kommer til orde (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 179)

Diskursetikken kan være et hjelpemiddel ved en samtale og en eventuell mekling mellom partene. Det er en form for dialogbasert drøfting som kan hjelpe oss til å få saken bedre opplyst slik at vi får mer klarhet i hva som faktisk har skjedd (Henriksen & Vetlesen, 2006).

De grunnleggende verdier i diskursetikken innebærer at man må se på alle mennesker som likeverdige. Dette er viktig ved patruljens møte med partene. Begge parter skal gis rett til å kunne forklare sin side og utrykke sin mening ovenfor situasjonen. Problemer kan oppstå ved at politiets maktanvendelse kan komme i konflikt med diskursetikken (Henriksen & Vetlesen, 2006). I praksisåret erfarte vi at både gjerningsmann og offer fikk forklare sin historie, adskilt fra hverandre. På bakgrunn av hver av deres forklaringer diskuterte vi innad i patruljen hva beste løsning kunne være. Vi var til dels åpne for at partene kunne komme med sin mening om hva den beste løsning kunne være. Som politi skal vi i følge Nilstad (2005) opptre upartisk og likebehandle mennesker vi møter, uansett hva foranledningen er. Vi opptrådte upartisk ved å la partene få forklare seg, men vi stiller oss noe kritiske til hvordan vår forforståelse av situasjonen noen ganger kunne påvirke oss i de valg vi allikevel tok.

SARA:SV- modellen, fremtidens verktøy?

SARA:SV (Spousal Assault Risk Assessment guide: Short version) er et verktøy som blir brukt av rettsvesen og politi i Canada for å forebygge vold i nære relasjoner. Det er håndtering og vurdering for å kartlegge risiko for partnervold. Det er ønskelig å få denne modellen inn i norsk politi, men det er usikkert om den er et optimalt verktøy. Slik situasjonen for politiet i Norge er i dag, er det ikke nok tilgjengelig kompetanse. For bruk av modellen, kreves det blant annet faglige vurderinger fra helsepersonell og opplæring av politibetjenter (Nøttestad & Lynum, 2011).

Utgangspunktet for verktøyet er at man vurderer sårbarhetsfaktorer hos fornærmede og risikofaktorer hos voldsutøveren. Risikofaktorene er delt i voldsutøverens mentale og sosiale funksjonsevne, vold som er utført mot partner tidligere og fornærmedes sårbarhetsfaktorer. Å foreta kontinuerlig risikovurderinger av voldsutøveren er viktig, og den skal tas minst hver 6 mnd. Situasjoner som gjør at det bør bli foretatt en ny risikovurdering, kan være saker der fornærmede ønsker separasjon, ønsker å gå inn i et nytt forhold mot voldsutøverens vilje, konflikter om barnefordeling, eller løslatelse fra dom ved partnervold. Dette er ulike situasjoner som kan anses å være forløpere til at voldsutøveren igjen vil utøve vold (Nøttestad & Lynum, 2011).

Per dags dato er SARA:SV et prøveprosjekt ved to politistasjoner i Norge, Horten og Stovner. Den skal evalueres, og det er håp om at den skal bli benyttet av alle politidistriktene innen 2012, dersom den er tilfredsstillende (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012). Et slikt verktøy vil være nyttig da man ser at flere politipatruljer synes oppdrag med vold i nære relasjoner er krevende og skaper mye usikkerhet opp mot hva man skal gjøre når det ikke foreligger et klart strafferettslig alternativ (Aas, Politinngrep i familiekonflikter, 2009).

Som tidligere nevnt i oppgaven, er det viktig at politiet foretar en trusselvurdering av gjerningsmannen for å vite hvilke forebyggende tiltak som skal iverksettes (Politidirektoratet, 2009). Vi ser på SARA:SV som et nyttig verktøy for å kunne gjøre en slik vurdering på en sikker og effektiv måte. Vi erfarte fra praksisåret at politipatruljen i denne typen oppdrag ofte kunne være usikre på hva de skulle gjøre. Et verktøy som SARA:SV ville nok vært til stor nytte for å kunne stille de riktige spørsmålene, samt å kunne få kartlagt situasjonen på en best mulig måte. Ved bruk av SARA:SV ville politipatruljene sikret seg både kunnskapsbasert og personorientert forebygging.

3.9 Tverretatlig samarbeid på stedet

I saker med vold i nære relasjoner er det avgjørende å ha et godt tverretatlig samarbeid for å kunne ivareta offer og gjerningsmann på en best mulig måte. Som nevnt tidligere er dette en viktig del ved den personorienterte forebyggingen (Myhre Lie, 2011). For at politipatruljen skal kunne forebygge ytterligere vold, er det viktig at de henvender seg til andre etater som kan ha viktig virkemidler å komme med i denne akutte fasen. Kunnskapen patruljen har om de andre instansene vil i denne sammenheng være avgjørende, hvem kan bidra med å forebygge at volden gjentar seg og hvem har myndighet til å gjøre noe akutt? Blant annet har

gjerningsmannen behov for å få hjelp til å endre den voldelige atferden (Politidirektoratet, 2009).

Hovedsakelig samarbeider første enhet mest med helsevesenet, herunder ambulanse, legevakt, psykiatri, sykehus, barnevernet og krisesenteret (Aas, 2009). Disse instansene kan bidra på ulike felt. Det vesentlige i vår oppgave er forebygging av at mannen gjentar volden, men det er hensiktsmessig å se på instanser vi kan kontakte for kvinnen og barna, som blant annet krisesenter og barnevernet. Krisesenter er et frivillig tilbud for barn og kvinner som blir utsatt for vold fra sin partner, det kan være alt fra samtaler, og dagsbesøk til opphold over lengre tid på deres bosetere (Oslo Krisesenter, 2012). I praksisåret opplevde vi begge ved gjentatte oppdrag at kvinnene stilte oss spørsmål ved hvorfor hun skulle være den som måtte forlate hjemmet og ikke mannen, da det ble spurt om hun ønsket å bli kjørt til krisesenter. Ved å bringe kvinnene til et senter vil det jo være et akutt forebyggende tiltak, men hvis gjerningsmannen får bli på adressen og ikke får noen reaksjon, så kan det diskuteres i hvilken grad dette tiltaket i seg selv vil virke forebyggende for gjentatt vold. Hva skjer når kvinnen reiser fra krisesenteret? Vi fjerner kvinnen fra problemet, men som nevnt tidligere er gjerningsmannen den ansvarlige og behovet for tiltak iverksatt ovenfor ham bør vel veie tyngre og virke mer preventivt for ham?

Det er forskjellige måter man kan koble inn barnevernet på i familievoldssaker. Det kan være at man tilkaller barnevernsvakta i en akutt situasjon eller at politipatruljen skriver en bekymringsmelding i etterkant av oppdraget. Barnevernet styrer og håndterer da videre tiltak og tar seg av barnet. Det er viktig at politipatruljen bruker barnevernvakten i oppdrag hvor de vet at det kan være barn på adressen. Barnevernvakten innehar størst grad av kompetanse ovenfor barn og deres ivaretagelse, dette gjør at politiet kan konsentrere seg om offer og gjerningsmann. I tillegg vil samarbeid mellom politi og barnevern være viktig i det forebyggende arbeidet for å forhindre at volden skjer igjen (Politidirektoratet, 2009).

Politiet har opplysningsplikt overfor barnevernet. Den er begrunnet i å gi opplysninger om barn som lever under forhold som er bekymringsfulle og er hjemlet i barnevernsloven § 6-4. Barn som vokser opp med vold i nære relasjoner lever helt klart under forhold som er bekymringsfulle. Å benytte seg av opplysningsplikten er opp til hver enkelt politimann, men det kan være svært nyttig og nødvendig at politipatruljen på stedet benytter seg av plikten (Myhre Lie, 2011). Ofte kan det være mange vrangforestillinger til hva barnevernet

egentlig driver med, og dette kan føre til at både offer og gjerningsmann blir redde for å bli fratatt barna. Det er viktig at politipatruljen poengterer at barnevern også veileder familier. En viktig oppgave kan bli å motivere familien til å motta hjelp også fra barnevern (Myhre Lie, 2011)

4.0 Oppsummerende avslutning

I denne oppgaven har vi søkt å besvare problemstillingen vår med utgangspunkt i ulike teori og litteratur. Vi har drøftet forståelsen av vold i nære relasjoner ut i fra et psykologisk perspektiv, og sett på hvordan politipatruljen kan forebygge. Det er ulike forebyggende tiltak politipatruljen kan iverksette, eller må inneha kunnskap om, for å kunne forebygge ytterligere vold. Gjennom vår besvarelse har vi sett at dette er et utfordrende område som er mye omtalt og diskutert, og stadig under utvikling. Skrivningen har gitt oss en bredere forståelse for temaet.

Med det økte fokuset problemet har fått i dagens samfunn, vektlegges den kunnskapsbaserte og personorienterte forebyggingen i stor grad. Samtidig ser vi at riksadvokaten legger stor vekt på at den strafferettslige håndteringen. Fra ulike ståsteder, anses politipatruljen til å ha en nøkkelrolle i det forebyggende arbeidet.

Politipatruljen kan forebygge ytterligere vold i nære relasjoner ved at de sitter inne med kunnskap om voldshjulet, samt ulike årsaker til at gjerningsmannen utøver vold. Grunnene kan være mange og sammensatte, men allikevel vil det psykologiske perspektivet kunne gi noen svar på hvorfor. Denne helhetlige forståelsen vil også være viktig for hvordan politipatruljen på best mulig måte kan ivareta partene. Slik vi forstår, det kan politipatruljen vanskelig forebygge ytterligere vold i relasjonen som eneste etat. Dette innebærer at de må ha kunnskap om ulike etater som kan bistå dem ved ivaretagelse av partene ved oppdraget og i etterkant. I tillegg ønskes det fra politisk hold at politipatruljen skal informere, veilede og råde gjerningsmannen om ulike forebyggende tiltak andre etater kan tilby dem, eksempelvis Alternativ til vold.

Videre er det viktig at patruljen er trygg på jussen, hvilket straffebede er de innenfor og hvilke konsekvenser dette kan gi. Dette vil hjelpe dem i vurderingen av ulike forebyggende tiltak de som patrulje kan iverksette der og da. Selv om enkelte av tiltakene virker forebyggende på sikt, er det viktig at patruljen informerer om dette ovenfor partene.

Det er individuelle forskjeller ved polititjenestemennene som påvirker hvordan de velger å løse oppdragene. Dette handler om hvordan hver enkelt definerer og avgrenser sin yrkesrolle og hvordan de utøver sitt skjønn. Det er politiske føringer for hva første politipatrulje skal gjøre, og det er viktig at denne informasjonen er godt kjent for patruljene ute i distriktene. Familievoldskoordinatorer i hvert distrikt må påse at alle ansatte er godt oppdatert. Muligens

kan SARA:SV i fremtiden være et godt hjelpemiddel til å sikre at politipatruljen får vurdert og tatt hensyn til viktige punkter, og dermed på best mulig måte forebygge ytterligere vold. Kvaliteten på den forebyggende delen av oppdragsløsningen skal ikke være avhengig av den enkelte polititjenestemannen.

Det forebyggende arbeidet handler i stor grad om å inneha bred kunnskap. Kunnskap om egne muligheter og andre etater er avgjørende for at patruljen kan forebygge ytterligere vold i nære relasjoner.

Litteraturliste

- Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter*. Oslo: Det juridiske fakultet, Universitet i Oslo.
- Aas, G. (Under produksjon). *Vold i nære relasjoner sett med politiets øyne*. Oslo: Politi­høgskolen.
- Andenæs, J. (1996). *Straffen som problem*. Halden: Exil.
- Askeland, I., Strand, A., & Sætre, I. (2002). Voldsutsatte kvinners erfaringer - et bidrag til arbeid med menn som utøver vold. I M. (. Råkil, *Menns vold mot kvinner - behandlingserfaringer og kunnskapsstatus* (ss. 65-80). Oslo: Universitetsforlaget.
- Auglend, R. L., Mæland, H. J., & Røsandhaug, K. (2009). *Politirett, 2.utg.* Oslo: Gyldendal Norsk Folrag AS.
- Bjerknes, O. T., & Williksen, E. (2005). *Politirapport*. Nesbru: Vett og Viten AS - Forlag.
- Bjerknes, O., & Hoff Johansen, A. K. (2009). *Etterforskningsmetoder - en innføring*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmonstad & Bjørke AS.
- Christie, N. (1986). The Ideal Victim. I F. Ezzat, *From crime policy to victim policy* (ss. 17-29). London: MacMillan.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax.
- Fredriksen, S. (2011). *Straffeprosessuelle tvangsmidler i et forebyggingsperspektiv*. Oslo: Politi­høgskolen.
- Henriksen, J.-O., & Vetlesen, A. (2006). *Nærhet og distanse (3.utg)*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Kristoffersen, L. (2009). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2012). *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2012*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.
- Leer-Salvesen, P. (1998). *Tilgivelse*. Oslo: Universitetsforlaget .
- Myhre Lie, E. (2011). *I forkant, Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Nilstad, M. (2005). *Yrkesetikk for politiet*. Nesbru: Forlaget Vett & Viten AS.
- NOU. (2003:31). *Retten til et liv uten vold. Menns vold mot kvinner*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste, Informasjonsforvaltningen.
- Nybøe, T. (2006). *Straffelova § 219 - Straffebud for vold i nære relasjoner*. Oslo: Politi­høgskolen.

- Nøttestad, J. A., & Lynum, C. (2011, April). *Bedømming av risikoen for gjentatt partnervold (SARA:SV) Versjon 2 Brukermanual*. Oslo, Trondheim, Norge: St. Olavs hospital. Avd. Brøset.
- Oslo Krisesenter. (2012, mars 4). *www.oslokrisesenter.no*. Hentet mars 2012 fra www.oslokrisesenter.no
- Politi loven (1995) *Lov om politiet av 4. august 199, nr.16*.
- Politidirektoratet. (2002 a). *Politiets behandling av familievoldssaker. Håndbok*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2002 b). *Strategiplan for forebyggende politiarbeid, 2002-2005*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2008). *Politiets beredskapssystemer II (PBS II)*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2009). *Politiets arbeid med vold i nære relasjoner: En veiledning fra Politidirektoratet*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politiet. (2006, desember). *www.politi.no*. Hentet desember 2011 fra https://www.politi.no/rad_fra_politiet/vold_i_nare_relasjoner/
- Riksadvokaten. (2008 nr.3, Juni 23). Riksadvokatens rundskriv. *Familievold*. Oslo, Oslo, Norge.

Selvvalgt pensum:

Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter*. Oslo: Det juridiske fakultet, Universitet i Oslo (179 sider)

Isdal, P. (2000). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS (34 sider)

Nøttestad, J. A., & Lynum, C. (2011, April). *Bedømming av risikoen for gjentatt partnervold, (SARA:SV) Versjon 2 Brukermanual*. Oslo, Trondheim, Norge: St. Olavs hospital. Avd. Brøset (10 sider.)

Følgenotat

Vårt samarbeid med bacheloroppgaven startet i praksisåret. Vi startet allerede her med å fastsette tema, problemstilling og vi startet innhenting av relevant litteratur. Vi har gjennom hele prosessen sittet sammen og skrevet. Dette har vært bevisst fordi et samarbeid innebærer

like mye innsats fra begge, og fordi vi ønsket å få en helhetlig oppgave hvor begge har bidratt like mye. Det har også vært viktig for at begge skulle få et optimalt læringsutbytte, derfor har vi snakket om teorien, satt opp disposisjoner og sammen blitt enige om hva vi har ansett som relevant for vår besvarelse.

Vi har hele veien vektlagt å ha en dialog med rom for diskusjon og drøfting rundt faglige spørsmål. Vi har rådført oss med vår veileder, som en tredjepart, når det har dukket opp spørsmål og uklarheter ved vår besvarelse.

Samarbeidet har fungert veldig bra.